

Карпінський Б. А.,

кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та підприємництва
Львівської державної фінансової академії

ОЦІНЮВАННЯ І ПОРІВНЯННЯ ФІНАНСОВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ ВИКЛИКІВ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА

Запропоновано методологію розрахункової процедури щодо впливу глобальних фінансових викликів на функціонування національного господарства в частині його фінансової продуктивності та здійснено прогнозне оцінювання змін валового регіонального продукту України. Обґрунтовано потребу в створенні спеціалізованих груп (секторів) при органах управління для оцінювання та оперативної протидії накопиченню кризових явищ у фінансовій системі.

Ключові слова: глобальні фінансові виклики, фінансова продуктивність, валовий регіональний продукт, фінансова система, оцінювання, порівняння.

Стратегія розвитку кожної з держав світової спільноти спрямовується на нарощування фінансової потужності, яка залежить від фінансової прибутковості окремих господарств, що формують загальну структуру національного господарства. За своєю фінансовою сутністю *національне господарство* – це економічна система, яка формує, організовує й реалізує свій фінансово-економічний потенціал у рамках та інтересах конкретної держави. Закономірно, що така система складається з ряду взаємопов'язаних галузей та сфер діяльності, які ресурсно відрізняються та мають свої параметри розвитку, структурну визначеність за наявного формування територіального ринку праці.

Також справедливим є й те, що взаємовідносини між окремими складовими національного господарства (а їхнім індикатором є ефективні фінансові відносини) мають бути корисними для держави у своєму стратегічному прояві.

Автор у цілому погоджується з фундаментальною тезою вітчизняних наукових шкіл академіків О. І. Амоші, В. М. Гейця, Б. М. Данилишина, М. І. Долішнього, В. В. Панасюка, Е. М. Лібанової, Ю. Ю. Туниці, М. Г. Чумаченка, А. А. Чухна про те, що, незважаючи на інтенсифікацію глобалізаційних течій в економічному поступі, усе ж національні економіки не можуть бути знехтувані, оскільки вони є найпридатнішою формою виживання націй і людства в цілому. Окрім того, розв'язання доленосних завдань подальшого розвитку людства мають базуватися тільки на національній основі, тобто з урахуванням всесвітніх трансформацій та досвіду інших держав, але з акцентом на національних особливостях, історичному досвіді, реаліях сьогодення.

Глобальні фінансові процеси вимагають відкритості в розвитку національних і регіональних економік, а це додатково зумовлює потребу в чіткості визначення та посилення власної характерної національної позиції в глобальній фінансовій системі, комплексному задіюванні особливостей і можливостей збалансованості національної фінансової системи з урахуванням детермінант розвитку національного господарства¹.

Водночас Україна, маючи досить вигідні стартові конкурентні переваги для формування національної економіки, не змогла належним чином їх використати. Зокрема, до цих передумов можна віднести:

- потужні запаси природних ресурсів та їх технологічно і стратегічно вигідне розташування;
- майже чверть світових запасів чорнозему;
- комплексні виробничі та інфраструктурні фонди;
- достатньо високий кваліфікаційний рівень працівників;
- якісну систему середньої та вищої освіти;
- сприятливе, а значить фінансово прибуткове, територіальне розміщення держави, яке зумовлює потужні транспортні потоки через неї.

Проте на цей час національна економіка виходить за інтегральним показником фінансової продуктивності господарювання – ВВП лише на 74 % від рівня 90-х років минулого століття, що додатково стимулювало й посилило сучасні кризові фінансові явища.

Незважаючи на активізацію наукових досліджень щодо впливу фінансової кризи на національне господарство, розробку низки прогнозних економетричних моделей для оцінки ВВП з урахуванням потенціальних кризових впливів (зокрема, прогнозування з урахуванням коливань трудової міграції або змін цінового діапазону енергетичних носіїв, оцінки стійкості фінансових систем із залученням стрес-тестування, прогнозування на основі розширеної версії моделі INTERLINK, порівняння залежності чистого доходу від кількості зайнятих і обсягу інвестицій в основні фонди), на сьогодні не вирішено принципове питання про формування основ дієвої й оперативної оцінки фінансової продуктивності території. Останнє додатково пов'язане з тим, що й вихідні інтегральні фінансові показники продуктивності території подаються зі значними запізненнями. Зокрема, щодо обсягів валового регіонального продукту в Україні, то інформація надійшла із запізненням у більш ніж півтора року, а дані про ВВП лише квартальні. Окрім того, за рахунок потреби в задіюванні комплексних показників (зокрема, коефіцієнта обслуговування зовнішнього боргу, коефіцієнта наявності дисбалансів у національній банківській системі тощо) наведені економетричні моделі мають більшу перспективу для використання на державному рівні.

Наразі виникла необхідність у розробці методичного підходу, який би дав змогу на основі наявної статистичної бази спростити розрахункові про-

¹ Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи: методологія, оцінка, порівняння: моногр. / Б. А. Карпінський. – Львів: Логос, 2005. – 496 с.; Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / І. Я. Чугунов. – К.: НІОС, 2003. – 488 с.

цедури з оцінювання фінансової продуктивності території за умов спаду виробництва і зростання інфляції, забезпечив їхнє представлення в реальному масштабі часу і водночас уможливив досягнення достатньо коректних щодо точності результатів, які сприяли б прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Динаміка як розвитку, так і затратності національного господарства кожної держави в грошовому виразі системно відображається у його *фінансовій продуктивності*, тобто через отриману фінансову віддачу (приріст) від використання різних видів загального територіального ресурсного потенціалу за одиницю часу, яка кількісно визначається в грошовому еквіваленті.

Базовим показником цієї продуктивності є валовий внутрішній продукт (ВВП).

Використовувані на сьогодні розрахункові процедури щодо оцінювання і порівняння ВВП можна поділити на три групи:

- 1) виробничий метод (метод доданих вартостей);
- 2) розподільчий метод (за доходами);
- 3) метод кінцевого використання (за витратами).

Зазначимо, що саме виробничий метод розрахунку ВВП дає можливість:

- виявити обсяги та співвідношення окремих галузей національного господарства в їхній структурній продуктивності в конкретний період часу;
- спостерігати за динамікою структурних елементів;
- здійснювати оцінювання та порівняння як власне ВВП держави, так і його складових з аналогічними показниками інших держав.

Зокрема, зміни в складі ВВП України, розраховані за виробничим методом, наведено в табл. 1. Зауважимо, що ці дані свідчать про відчутний спад продуктивності національного господарства в I півріччі 2009 р. практично за всіма його складовими порівняно з аналогічним періодом попереднього року (найбільший у будівництві та переробній промисловості). Так, обсяг введеного в експлуатацію житла в розрахунку на 10 тис. осіб у цьому півріччі становив лише 56,1 % до відповідного періоду 2008 р., а по низці областей ця ситуація вже критична: Луганська – 21 %; Миколаївська – 27,8; Чернігівська – 29,2 %. У сумарному вираженні за цей період капітальні інвестиції зменшилися на 28,5 %, або з 92 205,4 млн грн у I півріччі 2008 р. до 65 961,7 млн грн у I півріччі 2009 р.

Окрім того, питома вага збиткових підприємств у загальній кількості в січні–липні 2009 р. становила 45,6 %, тоді як у 2008 р. – 33,1 %, тобто відмічається зростання збиткових підприємств у цьому періоді на 37,8 %.

Варто доповнити, що ситуація в будівництві не змінилася на краще і за сумарними даними трьох кварталів, оскільки обсяги будівельних робіт складають 47,6 % до аналогічного періоду 2008 р. (у ряді регіонів останні відчутно нижчі від середнього рівня по державі, зокрема, у Волинській області – 33,8 %, Черкаській області – 35,1, м. Києві – 39,2 %). Транспортні перевезення вантажів також знизились у січні–вересні 2009 р. на 27,6 %.

Таблиця 1

Зміни у валовому внутрішньому продукті в I півріччі 2009 р. (за виробничим методом)

Показник	I кв. 2009 р.		II кв. 2009 р.		Відношення II кв. до I кв., %
	у фактичних цінах, млн грн	% до I кв. 2008 р. у постійних цінах 2007 р.	у фактичних цінах, млн грн	% до II кв. 2008 р. у постійних цінах 2007 р.	
ВВП, усього, у тому числі:	183 217	-20,3	207 096	-17,8	113,0
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	5 084	1,3	8 998	2,3	177,0
Добувна промисловість	7 869	-16,2	7 819	-19,6	99,4
Переробна промисловість	26 780	-36,5	35 990	-33,0	134,4
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	9 056	-19,3	7 199	-20,3	79,5
Будівництво	3 576	-54,1	5 159	-47,3	144,3
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	26 589	-18,0	28 768	-17,6	108,2
Діяльність транспорту та зв'язку	21 042	-14,4	23 103	-8,6	109,8
Освіта	11 535	-2,8	13 366	-2,6	115,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6 987	-4,6	8 241	-3,6	117,9
Інші види економічної діяльності, з них:	49 767	-4,1	55 355	-6,0	111,2
фінансова діяльність	17 478	-2,5	15 283	-7,2	87,4
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	17 017	-14,2	22 674	-6,8	133,2
державне управління	9 859	-12,7	11 205	-8,1	113,7
Податки на продукти	29 131	-36,4	26 323	-20,4	90,4
Субсидії на продукти	-354	-22,5	-1 034	43,4	292,1

Складено за даними Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

Водночас, для прикладу, якщо розраховувати ВВП за розподільчим методом, то структурно в II кв. 2009 р. він має вигляд:

$$\begin{aligned} \text{ВВП (100 \% , 207 096 млн грн)} &= \text{Оплата праці найманих працівників} \\ & \text{(54,2 \% , 112 227 млн грн)} + \text{Податки за виключенням субсидій на} \\ & \text{виробництво та імпорт (12,0 \% , 24 880 млн грн)} + \text{Валовий прибуток,} \\ & \text{змішаний дохід (33,8 \% , 69 989 млн грн).} \end{aligned}$$

Загалом значення ВВП у формалізованому вигляді можна представити таким чином:

$$\text{ВВП}_t = \text{ТФЗ} \cdot \text{ВВП}_{t-1}, \quad (1)$$

де ВВП_t – валовий внутрішній продукт у звітний період; ВВП_{t-1} – валовий внутрішній продукт у базовий період; ТФЗ – коефіцієнт територіальної фінансової збалансованості (пороговий рівень).

Під коефіцієнтом територіальної фінансової збалансованості (пороговим рівнем продуктивності) розуміємо його кількісне значення, прогнозовано оптимальне для окремої території й величина якого донедавна була незмінною.

Проведений авторами аналіз результативності фінансового середовища економіки України в частині цього показника, або на рівні регіону – валового регіонального продукту (ВРП) свідчить, що останніми роками спостерігалася тенденція збереження співвідношення щодо зростання ВВП (у фактичних цінах) на чверть (на 25 %), тобто

$$\text{ТФЗ} = 1,25, \quad (2)$$

тоді

$$\text{ВВП}_t = 1,25\text{ВВП}_{t-1}. \quad (3)$$

На регіональному рівні (1) і (3) матиме вигляд:

$$\text{ВРП}_t = \text{ТФЗ} \cdot \text{ВРП}_{t-1}, \quad (4)$$

де ВРП_t – валовий регіональний продукт у звітний період; ВРП_{t-1} – валовий регіональний продукт у базовий період.

Або із урахуванням (2):

$$\text{ВРП}_t = 1,25\text{ВРП}_{t-1}. \quad (5)$$

Слід зазначити, що в коефіцієнт ТФЗ , або його кількісне значення для України в 1,25, входить як зростання ВВП, так і накладання рівня базової інфляції (від латинського *inflatio* – здуття), оскільки оцінка ВВП за конкретний період здійснюється у фактичних цінах. Зокрема, індекс інфляції, за даними Державного комітету статистики України, складав: 2004 р. – 12,3 %; 2005 р. – 10,3; 2006 р. – 11,6; 2007 р. – 16,6; 2008 р. – 21,3 %. За січень–серпень 2009 р. базова інфляція становить 11,3 %, тоді як за аналогічний період 2008 р. – 13,9 % (за I півріччя 2009 р. – 8,3 %). Довідково зауважимо, що Державний бюджет України на 2009 р. розраховано за прогнозного рівня інфляції в 9,5 %.

Водночас фінансово-кризові явища як 2008, так і 2009 р. внесли певні корективи у залежність (3) та (5). Практично визначення ВВП за нею при-

зводить до суттєво відмінних результатів у практичній площині. Так, розрахунок за (3), зважаючи на те, що в 2007 р. ВВП становив 712 945 млн грн, давав би його значення для 2008 р. у 891 181 млн грн, хоча, за даними Державного комітету статистики України, фактично ВВП у 2008 р. становив 949 864 млн грн (тобто відбулося зростання ВВП на 2,1 % порівняно з 7,9 % у 2007 р.). Остання розбіжність у сумарній фінансовій продуктивності національного господарства призвела до потреби в модифікації залежності (1), яка б коректніше враховувала фінансово-економічний спад та інфляційні процеси. У такому разі (1) матиме вигляд:

$$ВВП_t = \left[ТФЗ - \left(\frac{\Delta - \tau}{100} \right) \right] ВВП_{t-1}, \quad (6)$$

де Δ – коефіцієнт фінансової кризи (спаду виробництва); τ – коефіцієнт інфляційного знецінення вартості ВВП.

Фактично індекс інфляції за такого перебігу складається з двох частин: одна входить у коефіцієнт $ТФЗ$, а друга – у коефіцієнт інфляційного знецінення, тобто τ . Аналогічно й для коефіцієнта фінансової кризи.

З огляду на твердження щодо України для $ТФЗ$, формулу (6) можна записати:

$$ВВП_t = \left[1,25 - \left(\frac{\Delta - \tau}{100} \right) \right] ВВП_{t-1}, \quad (7)$$

або на регіональному рівні

$$ВРП_t = \left[ТФЗ - \left(\frac{\Delta - \tau}{100} \right) \right] ВРП_{t-1}, \quad (8)$$

$$ВРП_t = \left[1,25 - \left(\frac{\Delta - \tau}{100} \right) \right] ВРП_{t-1}. \quad (9)$$

У формулах (6)–(9) невідомими залишаються Δ та τ . Для їхньої оцінки врахуємо статистичні дані щодо зміни у ВВП та ВРП для 2008 р. й отримаємо:

$$\left[1,25 - \left(\frac{\Delta - \tau}{100} \right) \right] = 1,33,$$

тобто

$$\Delta = \tau - 8, \text{ якщо } \Delta = 0, \text{ то } \tau = 8.$$

Для 2009 р. ситуація ще більше ускладнилася, оскільки отримано в I кв. спад ВВП України на 20,3 %, а в II кв. – на 17,8 %. Наближена оцінка показує, що сумарно коефіцієнт $ТФЗ$ у 2009 р. становитиме лише 1,065 (тобто менше на 8,5 % порогового рівня), що й використаємо для оцінювання Δ та τ , тобто

$$\left[1,25 - \left(\frac{\Delta - \tau}{100} \right) \right] = 1,065,$$

$$\Delta = \tau + 18,5, \text{ якщо } \Delta = 0, \text{ то } \tau = 18,5.$$

Практично зростає тиск інфляційного чинника на значення ВВП (ВРП) у 2009 р. порівняно з 2008 р.

На основі пропонованого апарату та з урахуванням застережень, які пов'язані з глобальними фінансовими викликами, автором проведено оцінювання та порівняння динаміки фінансової продуктивності національного господарства як за регіонами первинного територіального поділу – областями, так і їхніми сукупностями – регіонами вторинного територіального поділу (табл. 2) з певним прогнозним лагом.

Таблиця 2

Оцінювання та порівняння динаміки ВРП України за умов загострення впливу глобальних фінансових викликів, млн грн

Область, регіон	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Волинська	6553	7687	10072	13274	12857	14785
Закарпатська	6700	8185	10508	13850	13505	15530
Івано-Франківська	9622	11316	13916	18341	17575	20211
Львівська	17192	21486	27987	36887	35890	41273
Рівненська	7263	8924	11180	14735	14337	16488
Тернопільська	5137	6452	8276	10908	10637	12233
Чернівецька	4234	5126	6672	8794	8510	9786
Західний регіон	59701	69176	88611	116789	113309	130306
Полтавська	18099	22179	28355	37372	36352	41804
Сумська	8025	9566	12341	16265	15817	18189
Харківська	25618	32023	43868	57818	56239	64675
Північно-Східний регіон	51742	63768	84564	111455	108408	124668
Автономна Республіка Крим	12848	16044	20874	27512	26732	30742
Миколаївська	9553	11876	14767	19463	18870	21700
Одеська	20762	24898	33116	43647	42457	48825
Херсонська	6469	7565	9034	11907	11562	13296
Причорномор'я	49632	60387	75791	102529	99621	114663
Донецька	58044	72361	92093	121379	118711	135839
Луганська	19716	24159	32280	45545	41439	47655
Східний регіон	77760	96520	124373	166924	160150	183493
Вінницька	10207	12414	15381	20272	19702	22658
Житомирська	7430	8784	11127	14665	14245	16382
Київська	15362	19188	26221	34559	33300	38295
Хмельницька	7958	9603	12339	16263	15817	18189
Черкаська	9014	10957	13656	17999	17482	20105
Чернігівська	7627	8950	11532	15119	14800	17020
Центральний регіон	57598	69894	90256	118877	115346	132649
Дніпропетровська	41227	52347	71173	93806	91296	104991
Запорізька	19968	24787	33158	43702	42549	48932
Кіровоградська	6877	8187	9989	13166	12950	14892
Центрально-Східний регіон	68 072	85 321	114 320	150 674	146 795	168 815

Джерело: 2005–2007 рр. – дані Держкомстату України, 2008–2010 рр. – розрахункові показники.

Прогностичні розрахунки автора показують, що в 2009 р. ВВП мав би становити 1 126 142 млн грн (у цінах 2007 р.), водночас за найбільш сприятливим сценарієм – 959 455 млн грн, тобто знижується потенційний показник ВВП на 14,8 % (166 687 млрд грн). Якщо врахувати, що останніми роками доходи становлять у ВВП близько 30,5 % (зокрема: 2005 р. – 32,2 %; 2006 р. – 32,3; 2007 р. – 31,9 %), то потенційні втрати щодо дохідної частини зведеного бюджету України в 2009 р. складатимуть близько 50 млрд грн. Водночас активні компенсаційні заходи уряду з нейтралізації впливу цих фінансових втрат від зниження продуктивності національного господарства призвели до того, що вже в січні–липні 2009 р. державний зовнішній борг збільшився на 40,86 % (35,148 млрд грн), а державний внутрішній борг – на 42,79 % (19,115 млрд грн). Додатково на формування дефіцитного річного бюджету матимуть вплив і ухвалені антикризові закони, якими надано відчутні податкові преференції для окремих сегментів економіки (зокрема, для промисловості, сільськогосподарських товаровиробників, банків та інших фінансових установ тощо), які сумарно призведуть до втрати його дохідної частини на 7 млрд грн. Фактично сума державних фінансових запозичень у 2009 р. майже співпадає із сумарними втратами дохідної частини бюджету.

Під впливом глобальної фінансової кризи також зростає фінансова заборгованість населення держави, і не лише у зв'язку з банківсько-кредитними відносинами. Так, за даними Державного комітету статистики України, у липні 2009 р. мали борг за три місяці та більше: за централізоване опалення та гаряче водопостачання – 31,9 % власників особових рахунків, утримання будинків і споруд та прибудинкових територій – 27,9; вивезення побутових відходів – 27,4; централізоване водопостачання та водовідведення – 22,4; газопостачання – 22,1 %.

Зрозуміло, що коли закладати в розрахункову модель занижені значення ВВП, то і його спад буде меншим. Зокрема, урядові параметри на 2009 р. щодо загальнорічного спаду ВВП у 14 % (що збігається з позицією МВФ щодо України та трохи нижче від прогнозу Світового банку – 15 %) виводять нашу країну на його прогнозну цифру в 1 060 552 млн грн (у цінах 2007 р.).

Аналогічна ситуація складається й стосовно прогнозних показників на 2010 р. Зокрема, прогнозований урядом ВВП у 2010 р. становитиме 1178,36 млрд грн, з дефіцитом державного бюджету в 3,97 % (46,7 млрд грн). Зазначимо також, що за основу в урядових розрахунках узято курс у 7,5 грн за долар.

Таким чином, існують два варіанти розвитку сценарію щодо ВВП (ВРП): згідно з першим

$$T\Phi Z > \text{порогового рівня}, \quad (10)$$

а за другим

$$T\Phi Z < \text{порогового рівня}. \quad (11)$$

Враховуючи (2), можна припустити, що в Україні пороговий рівень дорівнює 1,25. Найімовірніше, що він є завищеним, оскільки додатково враховує комплекс інфляційних та спадних процесів в економіці.

У цілому за першим варіантом більший вплив має інфляційний чинник знецінення вартості ВВП (ВРП), за другим – кризові фінансові явища щодо реального спаду виробництва продукту.

Водночас обидва варіанти впливатимуть на зміну такого сигнального індикатора національної економіки, як індекс зuboжіння ($IЗ$), що визначається на основі формули:

$$IЗ = РБ + I, \quad (12)$$

де $РБ$ – рівень безробіття; I – інфляція.

Останні роки характеризувалися як посиленням інфляції, так і ростом прихованого безробіття (водночас офіційний рівень безробіття з тих чи інших причин почав знижуватися: 2005 р. – 3,1 %; 2006 р. – 2,7; 2007 р. – 2,4; 2008 р. – 2,1 і на вересень 2009 р. – 2 %, за наявних умов загострення фінансової кризи, стосовно взаємозалежності зростання рівня безробіття та спаду ВВП). За попередньою оцінкою, $IЗ$ у 2009 р. становитиме близько 20 % (оскільки лише рівень безробіття населення, визначений за методологією МОП, уже в I півріччі 2009 р. складав 9,9 %, тоді як у 2008 р. – 6,9 %, тобто зростання зазначеного показника за цей період становило 43,5 %).

Окрім цього, невідповідність попиту на робочу силу її пропозиції в професійно-кваліфікаційному та територіальному розрізі зумовлює значну міжрегіональну диференціацію зареєстрованого безробіття. Зокрема, найвищий рівень зареєстрованого безробіття на вересень 2009 р. спостерігався в Житомирській області (3,5 %), а найнижчий – у м. Києві (0,5 %).

З формул (6)–(9) також випливає, що коефіцієнти як фінансової кризи, так і інфляційного знецінення вартості ВВП (ВРП) здатні приймати різні значення, які можна розбити на п'ять блоків (табл. 3).

Таблиця 3

Особливості змін у коефіцієнтах фінансової кризи та інфляційного знецінення вартості ВВП (ВРП) за розвитку фінансового сегмента території

Блок	Стан взаємозв'язку	Характерні прояви ефективності щодо фінансового середовища
I	$\Delta = 0$ $\tau = 0$	Стабільний фінансовий розвиток території
II	$\Delta = 0$ $\tau > 0$	Кризові явища відсутні. Зростання інфляційного знецінення
III	$\Delta > 0$ $\tau = 0$	Починають проявлятися кризові явища. Інфляційного знецінення ВВП, ВРП (його вартості) не спостерігається
IV	$\Delta > 0$ $\tau > 0$	Відчуваються кризові явища в структурних елементах економіки та фінансової системи. Зростання інфляційного знецінення вартості
V	$\Delta \gg 0$ $\tau \gg 0$	Глобальна фінансова криза. Гіперінфляційні процеси

Слід зазначити, що спад фінансової продуктивності національного господарства не завжди додатково супроводжується інфляційними процесами, як це слідує з варіантів I та III. Проте на спад фінансової продуктивності впливають ще й інфляційні зрушення, а це призводить до формування інфляційних очікувань. Останнє спричиняє загострення фінансових проблем адміністративно-територіальних одиниць.

Очевидно, що фінансова криза може по-різному впливати на окремі структурні елементи національного господарства. Варто навіть стверджувати, що окремі її сегментарні частини здатні активно розвиватися, незважаючи на цілковитий занепад інших. Через це, на думку автора, значення коефіцієнта фінансової кризи доцільно оцінювати не лише за усередненою оцінкою для всього національного господарства, а й за його часткою та її змінами в окремих секторах національної економіки. Тобто

$$\Delta_m = \left(\frac{\Delta_1}{\Delta_i} + \frac{\Delta_2}{\Delta_i} + \dots + \frac{\Delta_n}{\Delta_i} \right) \cdot 100, \quad (13)$$

де $\Delta_1 - \Delta_n$ – частки величин у загальній сукупності Δ , яка за цього варіанта приймається за одиницю.

Зазначимо, що з урахуванням (13) дещо зміниться вигляд формул (4)–(5), оскільки вже у фінансових змінах проявлятимуться окремі галузі національного господарства.

При цьому кожен із можливих варіантів необхідно коригувати, враховуючи, що й фінансова ситуація (прибутковість) може бути достатньо різною для конкретних територій (галузей). Останнє залежить від структури національного господарства, ринкової кон'юнктури, стану із природними й трудовими ресурсами, можливостями залучення інвестицій, розвитку підприємницької діяльності та гнучким податковим контролем за нею.

Фінансово-економічну ефективність національного господарства, а з нею й управлінських рішень стосовно його економічного зростання можна оцінити на основі аналізу змін у базових показниках, зокрема, на регіональному рівні.

Пропонований методологічний підхід щодо розрахунку ВВП та ВРП, незважаючи на його певну прогностичність, тобто допустиму відмінність розрахункових даних від фактичних, усе ж дає змогу доволі оперативно, у реальному масштабі часу, отримувати кількісні дані, а значить – вчасніше реагувати на внутрішні й зовнішні подразнення та приймати зважені управлінські рішення. Останнє стає цінним і важливим в умовах сучасного загострення швидкозмінних викликів у фінансовій системі. Практично існує можливість як визначення й порівняння значення щодо ТФЗ, так і формування відповідних заходів і протидій при незбігу. При цьому регулюючі заходи мають спрямовуватися на дотримання рівноваги (гомеостазу) щодо ТФЗ у певному часовому інтервалі.

Дослідження також свідчать про високу порівняльну кореляцію показників ВРП із ВВП. Тобто володіння інформацією стосовно динаміки змін у ВВП дає можливість передбачити зміни у ВРП. Останнє також дозволяє

на основі демографічної ситуації та продуктивності праці в конкретному регіоні визначати як потенціал ВРП, так і можливості його досягнення. Динаміка зміни ВРП за окремими галузевими сегментами розкриває тенденції в трансформації галузевої регіональної структури, зокрема, у частині зайнятості населення, потреб у конкретних групах трудових ресурсів. З позиції фінансового бюджетування з'явилася можливість отримувати точніші дані з бюджетних надходжень, незважаючи на вплив фінансової кризи, та ув'язувати економічний розвиток території з податковою складовою.

З метою реалізації стратегічних положень щодо оцінювання та порівняння фінансової продуктивності національного господарства пропонуємо сформувати спеціальні групи (сектори), із загальною їх координацією Міністерством фінансів України, при:

- а) фінансових управліннях обласних державних адміністрацій;
- б) науково-навчальних установах Міністерства фінансів України.

На ці групи доцільно покласти завдання як з визначення фінансових аспектів регіональних структурних змін і тенденцій в умовах активізації глобальних фінансових викликів, так і здійснення їхнього моніторингу за такими напрямками:

- фінансовий потенціал регіону за окремими складовими;
- динаміка розвитку галузей регіону;
- зміни в прибутковості підприємств різних форм власності;
- зміни у фінансових надходженнях за окремими видами податків;
- прояви та наслідки збалансованості територіальної фінансової системи;
- динаміка щодо зайнятості населення;
- оцінка впливу зовнішніх чинників на фінансові можливості регіональних підприємницьких структур та ринок праці;
- частка прибутковості від високотехнологічної продукції в загальних бюджетних надходженнях та чисельності зайнятих у цьому сегменті;
- кількість імовірних безробітних у галузевих сегментах у зв'язку з впливом фінансової кризи;
- динаміка зміни індексу зuboжіння населення;
- оцінювання та порівняння загальної фінансової ситуації в регіоні з іншими регіонами держави тощо.

Дані проведеного аналітико-моніторингового оцінювання і порівняння фінансової продуктивності мають активно використовувати владні структури державного та місцевого рівнів управління національним господарством при прийнятті конкретних рішень, забезпечуючи при цьому позитивну динаміку територіального економічного розвитку та нарощування фінансових надходжень.

Оцінювання та порівняння фінансової продуктивності національного господарства дає змогу також обрати оптимальну модель його взаємодії з глобалізаційним фінансовим простором за реальних сценаріїв розвитку подій на рівнях: світовому, національному, галузевому, регіональному, локальному, що є пріоритетним в умовах загострення сучасних фінансових викликів.